

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

ALİ FUAD ERDEN

Emekli Orgeneral

Tarihi ve medeniyeti yapan büyük insanlar gibi Atatürk'ün menşei, mütevazidir. Mustafa Kemal, halk çocuğudur.

Demokrasi; soy asaleti değil, kan asaletidir; akıl ve zekâ aristokrasisidir.

Demokrasi; ferdin, soyu ve menşei ne olursa olsun kendi değerine dayanarak, içtimai payelerin sonuna çıkabilmek hürriyeti ve imtiyazıdır.

Demokrasi; meziyetin, ehliyetin, değer ve dirayetin necabetidir.

Peygamberimiz buyurmuştur ki :

“İnsanlar tarağın dişleri gibi eşittirler”

“Milletin hayırlısı millete yarayandır”

“Milletin efendisi, ona hizmet edendir.”

Bu üç hadîsin birleşmesinden Fransız büyük ihtilâlinde insan hakları beyannâmesinin birinci maddesi çıktı: “İnsanlar hür ve hukukça eşit doğarlar ve öyle yaşarlar. İçtimai farklar ve temayüzler yalnız ve yalnız amme menfaati üzerine kurulabilirler.”

Mustafa Kemal, Türk milletine büyük hizmetler etti. Türk milleti de minnetinin ifadesi olarak ona “Atatürk” dedi.

Voltaire şu mısraları yazdı :

“Faniler eşittirler. Farkı yaratan doğum değil yalnız meziyettir. O, Tanrı'nın o imtiyazlı mahlûklarındandır ki cetlerinden birşey almazlar; her şeyi kendilerinden alırlar.”

Bu sözler Mustafa Kemal'i de tarifir. Mustafa Kemal, taçlılar gibi ecdadından gelmedi. Atatürk'ün ecdadı kendinden başlar. O, alelâde mânasiyle asil değildir; kendisi asıl'dır.

Goltz Paşa 1883 yılında yazdığı bir mektupta şöyle der :

“Abdülhamit, Abdülhamid'in hanedanı, şimdiki hâkim sınıflar başta kaldıkça Türkiye'nin kurtulacağı umulmaz. Türkiye'nin kur-

tulması halk içinden kuvvetli bir karakter çıkmasına bağlıdır.” Goltz Paşa'nın yazısındaki kuvvetli karakter Mustafa Kemal'dir.

Namık Kemal :

*“Eder tedvir-i âlem bir mekîn'in kuvve-i azmi
Cihan titrer sebat-ı pay-ı erbab-ı metanetten.”*

demmiştir.

Mustafa Kemal, büyük vatan şairinin bahsettiği mekîn'dir. Mustafa Kemal'in kuvve-i azmidir ki “kader”i, Türk milletinin bahtsız mukadderatını değiştirdi.

Tevfik Fikret 8 Eylül 1321 (21 Eylül 1905) de şöyle yazdı :

*“Bu memlekette de bir gün sabah olursa, halük,
Eğer bu memleketin sislenen şu nâsiye-i
Mukadderatı kavi bir elin kavi, mâhyi
Bir ihtizaz-ı temasiyle silkinip şu donuk,
Şu paslı çehre-i millet biraz gülerse... -O gün
.....”*

Büyük şairin, mısralarında ümit ettiği ve müjdelediği kuvvetli, diriltici el, Mustafa Kemal oldu.

* * *

Harbi Umumî mağlûbu olmayan Çanakkale'nin göz kamaştıran prestiji, asil başını bir hâle gibi çevreleyen Anafartalar kahramanı muzaffer General Mustafa Kemal 1919 Temmuzunun sonunda, Birinci Dünya Harbi'nin galiplerine karşı vatanın istiklâl harbini açtı.

Muvaffak olan ihtilâllerin başında daima tek adam vardır. Ne “Üçler”, ne “Merkez-i umumiler”, ne “güzideler” tek şefin yerini tutmadı.

Büyük zaferleri de tek adam kazanmıştır. Dara'nın üç yüz bin kişilik ordusunu mağlûp eden otuz bin piyade ve dört bin beş yüz suvariden ibaret Makedonya ordusu değil, İskender'dir. Trasiméné'yi, Cannes'ı Kartaca ordusu değil, Anibal; Austerlitz'i, Fransız ordusu değil, Napoléon; Tannenberg'i Doğu Prusya'daki zayıf Alman ordusu değil, Hindenburg kazandı.

İstiklâl savaşının başında Le Temps gazetesi baş yazısında demişti ki :

“Les Turcs ont trouvé dans la personne de Mustapha Kemal un chef et il paraît qu'il en a le tempérament.”

“Türkler, Mustafa Kemal’in şahsında bir şef buldular ve öyle görünüyor ki onda şef mizacı var.”

Gerçekten Mustafa Kemal şef mizacı ve liderlik dehasıyla doğmuştu.

Mondros mütarekesi imzalanarak ordunun, silâh ve cephanesi elinden alındığı, memleketin istilâ edildiği o meşum günlerde, Türkiye’nin bugünkü mesut geleceğine inanmak hülya gibi bir şeydi. Buna Mustafa Kemal inandı. Ümit havası yarattı. Zafere iman yarattı. Birinci Cihan Harbi’nden mağlûp ve bitkin çıkan kuvvetsiz ve sahipsiz kalan Türk milletine azim ve iman aşılarmayı, onu kendi enerjisinin seviyesine yükseltmeyi ve büyük işler yapmaya sürüklemeyi bildi. Vatanın kurtuluş azmini kendinde şahıslandırdı.

Bir Romalı tarihçi der ki: “En büyük harp üstadı ne İskender, ne Sezar’dır, Cunctator’dur¹. Roma’nın Kartaca yüzünden mahvolmasına ramak kalmıştı. En kötü bahtsızlık anında bile Cunctator yeise kapılmadı. Ve sonunda Kartaca yenildi.

Mareşal Foch için de şöyle derler :

“Ce qui l’a fait si grand parmi les capitaines, plus que d’avoir vaincu, c’est d’avoir espéré.”

“Kumandanlar arasında onu o kadar büyük yapan zafer kazanmaktan ziyade zaferi ümit etmiş olmasıdır.”

Fakat birinci dünya harbinde İngiltere, Rusya, Belçika, Sırbistan, sonra İtalya, Romanya, Japonya ve en nihayet Amerika Fransa’nın müttefiki idiler. Ya bu harbi müteakip Türkiye ne durumda idi?

1919 yılında Türkiye, ne Anibal tarafından tehdit edilen Roma’ya, ne 1914 senesindeki Fransa’ya benzer. Devlet de, ordu da yok olmuştu. Ve Türk milleti müttefiksizdi, yapayalnızdı.

Onun için Mustafa Kemal’in imanı ne Cunctator’un imaniyle, ne de Mareşal Foch’un ümidiyle kıyaslanamayacak kadar yüksektir.

Tarihin kitabını iyi okumuş olan Mustafa Kemal, biliyordu ki hak verilmez, alınır. Onun için Türk milleti, eğer hakkını fiilen almak kudretinde olmazsa, ona hakkı verilmeyecektir.

Dâhilerden, muzaffer olmak için ihtiyaç olan vasıtayı, yani mefkut olan kemiyeti de, kendilerinin tedarik ve temin etmeleri

¹ Quintus Fabius Maximus Verrucosus (ölümü: M. ö. 205).

istenir. İhtiyaç olan vasıta ve mefkut olan kemiyet, mevcut olmıyan ordu idi. Vatanı kurtarmak için askerî zaferi kazanmaktan, bu zaferi kazanmak için de orduyu kurmaktan başka çare yoktu.

Onun için Mustafa Kemal; önce, ordu vücade getirmek mecburiyetinde idi. Orduyu teşkil edebilmek için isyanlar içindeki memlekete hâkim olmak, silâh ve cephane temin etmek, vakit kazanmak, bu müddet zarfında millî kuvvetlerden faydalanmak, dış düşmana karşı eldeki zayıf kuvvetleri iyi kullanarak onları mahvettirmemek mecburiyeti vardı. Öte yandan da düşmanları azaltmak ve hele yeni düşmanlar çıkarmamak lâzımdı. Bütün bunları yapmak için çare, siyaset, strateji, teşkilât idi.

Mustafa Kemal, siyaseti ve stratejiyi güzel idare etti. Siyasetin ödevlerini stratejinin icaplarını iyi yaptı.

İstiklâl savaşı; çetin, girift, muğlak, muazzam bir savaştı. Yalnız bir ihtilâl değil, yalnız müteaddit cephele bir harp değil, hem harp, hem ihtilâl, tarihte hemen hemen benzeri olmayan bir ihtilâl harbi idi. İhtilâlin idaresi, siyasetin idaresi, harbin idaresi, her biri ayrı ayrı çetin bir işti. Mustafa Kemal de ihtilâlcî, devlet adamı, serdar, yani sivil şef, siyasi şef, askerî şef birleşmişler; Cromvell, Vashington Moltke onda toplanmışlardı.

Mustafa Kemal hem ihtilâlin siyasi şefi, hem ihtilâl harbinin başkumandanı oldu; bu birleşme sayesinde dış ve iç politikayı stratejiyle ahenkli kıldı ve her üçünü de, bükülmeyen iradesiyle, zafer ve istiklâl gayelerinin hizmetinde kullandı.

Mustafa Kemal; İstiklâl Harbi esnasında, ince düşünen politikacı, devlet adamı, stratej, teşkilâtçı, sabırlı diplomat, inandıran ve büyüleyen hatip, enerjik şef oldu. Her şeyi o idare etti. Onda, politikacı, kahramanı korurdu ve kahraman, politikacıyı kurtarırdı.

Aşikâr ve gizli bir çok düşmana karşı, o kadar zorluklar içinde, o kadar eksik vasıtalar ve yapayalnız yapılan ve parlak bir zaferle neticelenen bir savaşın tarihte benzeri hemen hemen yoktur.

Mareşal Moltke onursal kumandanı bulunduğu bir alaya yemeğe çağırılmış; 50 yıl önce Mareşal Gneisenan da aynı alayın onursal kumandanı imiş ve salonda resmi asılı imiş. Alay kumandanının söylevine cevap verirken, Moltke, duvarda asılı resmi göstererek demiş ki: "Bu adam benden çok büyüktür. O, yenilmiş bir orduyu zafere kavuşturdu. Allah'a bin şükür, ben böyle çetin bir imtihana

uğramadım". Büyük Moltke'nin kendinden çok büyük saydığı Gneisenan'ın imtihanı, Mustafa Kemal'in verdiği imtihana benzer mi? Almanya'nın karşısında tek düşman, yalnız Napoléon vardı. Ve Napoléon'a karşı Rusya, Avusturya, İngiltere Almanya'nın müttefiki idiler. Türkiye ise bir husumet dünyası karşısında yapayalnızdı.

Alp Arslan, Kılıç Arslan, Cengiz Han, Timurlenk, Fatih, Yavuz, Kanunî; parlak zaferlerini —ilk hızlarını Asya'nın göbeğinden alan— devletlerinin yükseliş devrinde kazandılar. Mustafa Kemal ise, yıkılmış, parçalanmış, idam hükmü giymiş bir devleti, tam bağımsız olarak yeniden kurdu ve mahvolmuş bir orduyu, mahrumiyetler ve yoksulluklar içinde, yeniden teşkil ederek kesin zafere ulaştırdı.

İstiklâl Harbi biterek, Mustafa Kemal, kılıcını kınına koyunca, büyük azimle, memleketi asrileştirmeye koyuldu. Muzaffer Başkumandan, inkılâpçı oldu ve "Muharib"ın yerine "İslahatçı" geçti. Mustafa Kemal, istiklâl hususunda hiç uzlaşma kabul etmediği gibi, ıslahat hususunda da tedrici tekâmülü reddederek gayet cezri davrandı. Siyasi, içtimai, fikri, mânevi inkılâplar yaptı. Mustafa Kemal yalancı mevzuaları; Türk'ün manevi yolundaki engelleri kaldırdı, manevi zincirleri kırdı. Türk milletini Ortaçağ geleneklerinden kurtardı ve Türk milletine, Batı topluluğu içinde bir Yeniçağ cemiyeti olarak yer alma imkânlarını sağladı.

İnkılâpçı Mustafa Kemal, serdar Mustafa Kemal'den geri kalmadı ve kendini, yine kendi geçti.

Asker Mustafa Kemal, harp biter bitmez nasıl inkılâpçı Mustafa Kemal oldu ise, inkılâpçı Mustafa Kemal de, inkılâplar tamam olunca, temkinli nizam adamına ve basiretli devlet başkanına inkılâp etti.

Yeni Türkiye'nin dış siyaseti, eski düşmanlarını kendine dost yaptı; onu batı devletleri cemiyetine ithal etti ve Türkiye'yi itibarlı bir Avrupa devleti yaptı.

* * *

Kaderin Atatürk'e verdiği ödevler çetin idi :

Yenilmiş, silâhları alınmış bir orduyu zafere ulaştırmak;

Yüzyıllarca hep alçalan ve köleliğe mahkûm görünen; can çekişmekteki bir devletten millî sınırlar içinde tam bağımsız bir vatan yaratmak;

Vatanı, yabancı istilâsından kurtardıktan sonra hasta adam'ın yerine, tamamiyle yeni telâkkilere göre, canlı ve yaşama kabiliyetini haiz bir millî devlet ikame etmek;

Ortaçağ âdetlerini kaldırarak modern bir cemiyet binası kurmak;

Atatürk, eline Tanrı'nın emanet ettiği bu ödevleri tamamiyle başardı.

Yeni Türkiye Atatürk'ün eseridir. Eser, onu "yapan"la mütenasip. Fakat "yapan"ı nasıl izah etmeli? Kapkaranlık bir istibdat devresinde Mustafa Kemal nasıl yetişebildi? Onun ne menşei, ne çevresi, ne tahsili, ne hocaları, ne de umumi şartlar bunu izaha yetmezler. Bunun sırrı Türk ırkının cevherindedir.

Olayları, siyaseti, tarihi; coğrafya ve insanlar yapar. Evet, tarih; ekseriya, insanlar tarafından yapılır. İnsanlık âlemini; fikirler ve akideler değil, kuvvetli iradeler idare eder. Fikirler ve akideler kuvvetli irade sahibi insanların elinde vasıtalar. Onların amelî değeri, onları kullananların değeri ve kuvveti kadardır.

Büyük hâdiseleri kim yapar? Şahıslar mı? muhitler, haller ve şartlar mı? Her üçü. Lâkin fail unsur, şahısdır. Muhitler, haller ve şartlar pasif unsurlardır. Yükü kaldıran manivela şahısdır. Öbür unsurlar, manivelanın dayanaklarıdır.

Ya adamları "ne" veya "kim" yapar? Onları da coğrafya yapar, ırk yapar, fitrat yapar. Allah yapar.

Her ırkın bir cevheri, ruhu vardır. Her millet, aynı tehlike ve buhran içinde, aynı suretle hareket etmez. Kimi mukavemet etmeksizin, yahut kısa bir mukavemetten sonra teslim olur. Kimi de —Finlândiyahlılar gibi, İngilizler gibi, Türkler gibi— sonuna kadar dayanır.

Büyük insanlar büyük ırklardan çıkar. Bu kudretli şahsiyetler, fitrî zekâları ve yılmaz iradeleriyle milletlerinin hayat ve mukadderatına müdahale ederler. "Şeyler"in ve "vaka"ların üstünde, Himalaya gibi yükselirler. Olayların gidişine ve tabiata karşı mücadele eder gibi görünürler. Lâkin gerçekte, kendileri de tabiat kuvveti ve tabiatın yüce bir kuvvetidirler. Ve tabiatın yüce kuvveti olarak "şeylerin yürüyüşüne" ve "olayların akışına" hâkim olurlar; tarihin seyrini çelerler, yahut düzenlerler ve kaza ve kaderi değiştirirler. İşte Atatürk bu adamlardandı. Onda Türk ırkının cevheri cisimlenmiştir.

Atatürk öldüğü zaman bir Fin gazetesi demişti ki: “Çelik mavi gözlerini, tabiatın güzel aydınlığına yummuş olan insan, tabiatın ne kadar üstünde idi.”

* * *

Atatürk'ün ruh ve fikir vasıfları :

Çok cepheli deha. Önce askerî deha. Sonra siyasi deha. İnkılâpçı deha. Kurucu ve ıslahatçı deha. Mesut ve mümtaz özellik. Atatürk'ün dehası, eşsiz sağ duyusu ile aynı miktarda ve aynı irtifada idi ve daima onunla beraber yürürdü.

Kuvvetli seciye. Çetin ve yılmaz irade. Atatürk'ün müstesna zekâsı en güzel şeyleri düşünmek; onun kuvvetli iradesi, en güç hedeflere ulaşmak imkânlarını ona vermiştir.

Cüret ve basiret. Atatürk'de cüret ve basiret eşti. Onun cüretleri basiretli, hâkimane ve hesaplı idi. Atatürk'ün hiçbir başarısı, müteakip teşebbüsünde bahta, talihe güvenmesine ve nefsine güveni meçhule atlmasına saik olmamıştır. O, doksan dokuz başarıdan sonra yüzüncü işe başlayacağı vakit, sanki ilk defa önemli bir işe girişiyormuş gibi, mazisiz, mefahirsiz basit bir fâni imiş gibi, basiretle, ihtiyatla hareket ederdi.

İnce düşünmek ve hesaplı hareket etmek. Atatürk bir işe karar vermeden önce inceden inceye düşünürdü. İlhama ve insiyaka kapı olarak gelişi güzel iş görmezdi. Düşüncelerinde ve muhakemelerinde kadere ve maveraya inan, yıldıza ve talihe güven yoktur. Düşüncelerinde objektif ve hesaphydı. Kuvvet ve mukavemet hesabını daima iyi yapardı. Mukavemetler, bir hamlede, hedefe ulaşamayacak kadar kuvvetli görüldüğü vakit, beklemesini, susmasını ve yolunu merhalelere bölmesini bilirdi. Atatürk'ün hiçbir hareketi macera değildir; hepsi ölçülmüş, tartılmış, sonuçları önceden hesabedilmiş hareketlerdir. Atatürk istişareyi, münakaşayı, fikir müdavelesini severdi.

Realist olmak. Atatürk gayet iyimserdi. Fakat her çeşit hülyadan âzade, tam realist, gerçekçi idi. Elde edilecek ve edilemeyecek, yahut geleceğe bırakılacak konuları tartıp ayırmakta daima isabetli ve nefsine hâkim olmuştur.

Atatürk; vak'aları, daima gerçeğin ölçüsüyle ölçer ve hakiki nisaplarında görürdü. Güçlükleri ve engelleri hiçbir zaman küçümsemezdi. “Hakikat”e cepheden, göz kırpmaksızın bakar; “gerçek”i bütün çevresiyle kavradı. “Vaziyeti muhakeme ederken ve tedbir-

leri düşünürken acı da olsa, gerçeği görmekten bir an fariğ olmamalıdır” derdi ve öyle yapardı.

Atatürk küll’ü kavrar ve fer’i düşünürdü. Münferit şeyleri kül çerçevesi içinde mütalâa etmekle beraber her münferit şeyi teferruatına kadar incelerdi ve tasavvurlarını tahakkuk ettirirdi.

İstikbali görmek. Yüksek zekâ, kehanetten ve kerametten üstündür. Mustafa Kemal ve Atatürk cihandaki siyasi ve askeri gelişmeleri önceden gördü. Dehası, hâdiselerin ötesine ve olayların mâverâsına nüfuz etti ve istikballeri doğru olarak sezdi.

Sivil ve süel vasıflar. Atatürk’ün siyasi kudreti, askeri kudreti kadar ileri bir seviyede ve onun sivil vasıfları da süel vasıfları kadar yüksekti. Bu iç içe, yan yana, üstüste vasıflar onun belirgin mümtazlığıdır.

Adam tanımak ve takdir etmek. Atatürk’te adam tanımak ve seçmek hassası fevkalâde idi. Zekâyı ve iktidarı daima sevdi ve değerli adamlardan faydalandı. Zeki ve muktedir insanlar, kendi tâbirince, ruh ve fikir kuvvetini teşkil ederler. O, hiçbir zekâdan kaçınmayan, değerli adam kullanmaktan ve onları lâyük oldukları gibi takdir ve tevkir etmekten çekinmeyen büyük insandı.

Hür tefekkür. Avrupa’da Atatürk için sevimli diktatör, liberal diktatör, solcu diktatör dediler. Atatürk liberaldi. Hür fikirliydi. Tarihteki diktatörlerin çoğu, irticaa, tahta, mihraba dayanmışlardı. Atatürk tahtı yıktı. Mihraba dayanmadı. O, serbest tefekküre, vicdan hürriyetine, ruhun azatlığına âşıktı. Ankara’daki Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin cephesine yazılan “*Hayatta en hakikî mürşit ilimdir*” cümlesi onun şiarı ve hür düşünüşünün belirgen remzidir. Bu minnacık cümleyi bir duvara yazabilmek için ne çetin savaşlar, ne kanlı muharebeler, ne kökten inkılâplar yapıldı.

Hitabet, kitabet, telâkat. Atatürk güzel söylerdi. Güzel yazardı. Mümtaz hatipti. Telâkat ve belâgat sahibi idi. Onda konuşma ve anlatma zevki ve merakı vardı; renkli, neşeli ve sade anlatış üslubu vardı. Tarihte, büyük insan topluluklarını güdenler, çok defa, güzel söz söyleyenlerdir. Arapça bir söz vardır: “Büyük ruhlardan güzel söz çıkar.” Nitekim bir İngiliz darbı meseline göre de: “Büyük fikirler küçükten gelir.” Atatürk’ün yazı üslubu Namık Kemal’i andırır. Fakat Atatürk şuurundan ve süzgecinden geçmiş, çok sadeleşmiş ve

action, fiil olmuş Namık Kemal! Atatürk'ün sözleri "fiil" kuvvetinde idi.

Atatürk riyayı hiç sevmez, ondan nefret ederdi ve kendisinde bir zerre riya yoktu. O, daima olduğu gibi görünmüş; yaptığını saklamak mürailiğine düşmekten tiksiniştir. Atatürk'ün mânevi cesareti de diğer cesaretleri kadar yüksekti.

Atatürk öldüğü zaman dış basında yazılanlardan bir ikisi :

"Bu müstesna büyük adamın ölümünden sonra dünya, artık eskisi kadar enteresan değildir" —Bir Bulgar gazetesi.

"Dünya, bu savaş ve barış kahramanı büyük adamın ölümü ile fakir düşmüştür" —Bir Macar gazetesi.

"Ölüm yenilmezi yendi. Hâkim bakışlı madenî mavi gözleri kapandı. Fakat muazzam eser bakidir ve Türk Cumhuriyetinin mazisi, gelecek için teminattır" —Bir Fransız gazetesi.

"Atatürk'ün ölümüne, bütün dünyada, büyük bir devlet adamı, büyük bir asker, büyük derecede şerefli bir şahsiyet olarak ağlanmaktadır. İngiltere, önce cesur bir düşman, sonra da hazık bir dost olarak tanıdığı büyük adamı selâmlamaktadır" —Bir İngiliz gazetesi.

"Eğer Atatürk, can çekişen Osmanlı İmparatorluğundan genç ve hayat dolu bir devlet çıkarmaya yeten son yirmi yılı, son demlerinde, bir şimşek süratiyle, hayalinden geçirebilmişse, Bir an içinde, ne harikalı bir destan temaşa etmiştir" —Le Temps.

"Atatürk, bütün Asya'nın Atasıdır" —Bir Çin gazetesi.

"Hasta adam'dan Atatürk'e kadar ne yol alınmadı?" —Revue de Paris.

"Atatürk, istiklâl duygusunu taşıyan bütün milletler için ölmez bir semboldür".

"Atatürk sevk ve idare için yaratılmış radyumdan bir insan parçasıdır" —İngiltere'nin eski Ankara Büyükelçisi Sir Percy Lorene.

"Yeni Türkiye Atatürk'ün eseri ve anıtıdır. Türkiye'nin siyâsî ve sosyal yapısı sağlam temeller üzerine kurulmuştur. Atatürk'ün eseri muazzam bir yekparedir."

Bir Alman generali 1930 da şöyle yazdı :

"Biz Almanlar, zafer sarhoşu diplomatların amansız sulh dikta-larını akamete uğratan bir şey mevcut olduğunu bize öğrettiği için

Mustafa Kemal'e minnettarız. O şey, şu kelimedir: hayır. Mustafa Kemal'in idare ettiği Türk milletinin katî hayır'ı."

Hitler demişti ki: "Mustafa Kemal; bir millet, bütün vasıtalarından mahrum edilse dahi, kendini kurtaracak vasıtaları yaratabileceğini ispat eden adamdır. Onun ilk talebesi Musolini'dir. İkinci talebesi Benim."

*

Devletleri askeri zaferler kurar ve mağlûbiyetler yıkar.

Hanedan kurucuları hakkında bir Arap darbimeseli: "Biri diril-tir, biri öldürür".

Bir Fransız darbimeseli: "İlk kiral, talihli bir askerdir".

Gazi Mustafa Kemal Paşa büyük zaferi kazandıktan ve bağımsız Türk devletini kurduktan sonra padişah - halife olabilirdi. Fakat ne padişah olmaya tenezzül etti, ne halife olmak istedi. Saltanatı yıktı. Hilâfeti kaldırdı. Cumhuriyeti kurdu.

Mustafa Kemal tacı, tahtı hor gördü. Taçlı baş olmadı. Başların tacı oldu ve milletinin kalbinde taht kurdu.

*

Atatürk'ün eserleri, mânevi varlığı ile beraber yaşıyor ve ilelebet yaşıyacaktır. Türk gençliği Atatürk'ün izinde ve çağrısında yürüyor. Bin yıl sonra, torunlarımızın torunları da onun yolunda yürüyeceklerdir.

Ebediliğin ufuklarında uzaklaşan Atatürk'ün hâtırası, gönülleri-mizde ve vicdanlarımızda saygı ve minnet duygularıyla sarılı olarak, taze ve canlı yaşamaktadır. O, yirmi beş milyon gönülde, ölmemiş gibidir ve hiç ölmeyecek gibidir. Bu türlü yaşamak onun ebedî imti-yazıdır.

Atatürk, millî tarihte, granit bir şahika gibi yükselmektedir.
